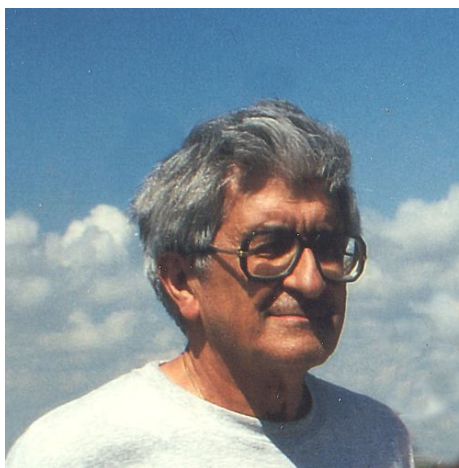

NUBAR HAMPARTUMIAN (4 decembrie 1927 – 17 noiembrie 2013)

Anul 2013 a fost unul cu o încărcătură emoțională imensă pentru cetatea situată pe malul lacului Sinoe. Doi dintre cei care au iubit enorm Histria și și-au dedicat o bună parte din viața științifică cercetării trecutului ei au părăsit echipa histriană pentru totdeauna. La numai câteva luni de la încetarea din viață a regretatului profesor Alexandru Suceveanu, s-a stins și bunul său prieten, numismatul Nubar Hampartumian. Au lăsat în urma lor o moștenire bogată: valoroase contribuții științifice și generații de studenți pe care i-au format de-a lungul timpului.

Deși desprins forțat de Histria încă din anii '70 ai secolului trecut, Nubar Hampartumian a rămas legat de șantierul pe care a activat în tinerețe, dar și de muzeul în fruntea căruia s-a aflat timp de trei ani (1951-1953) - Muzeul regional al Dobrogei (astăzi Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța). Vizitele constante la Histria și Constanța, posibile abia după 1989, au contribuit la augmentarea legăturii sale cu pământurile dobrogene. Cu numai doi ani în urmă, în vara anului 2011, mânat de aceeași energie caracteristică, dar și de un optimism pe care un om rupt de rădăcinile sale cu greu îl poate păstra, vizita pentru ultima oară Histria. Și atunci a promis o revenire, o revedere, promisiune rămasă neîmplinită însă, deoarece soarta a decis altfel.

Nubar Hampartumian s-a născut la 4 decembrie 1927, într-o familie de armeni, stabiliți în România.

În anul 1951 a terminat studiile de specialitate pe care le-a urmat la Facultatea de Istorie, Universitatea București, cu domeniul de interes Istorie Antică și Arheologie.

A fost doctorand în cadrul Departamentului de studii clasice al Facultății de Arte, University of London (King's College), cu aria de cercetare circumscrisă perioadei bizantine.

Va rămâne pentru totdeauna în memoria Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța, drept unul dintre primii directori ai instituției, de după transformarea sa, din secție a Muzeului de Antichități, în muzeu regional. La sfârșitul anului 1951 (15 noiembrie) a devenit director pentru aproape 3 ani de zile (până la 20 septembrie 1953), lăsându-și amprenta asupra evoluției instituției constănțene. În timpul directoratului său, activitatea micului muzeu regional pe cale de afirmare s-a desfășurat conform unui plan riguros alcătuit. Astfel, pentru anul 1952, printre activitățile întreprinse în cadrul acestei instituții se numărau: restaurarea pieselor avute în colecție, recuperarea celor care se aflau la București, însă proveneau din Dobrogea, deplasarea pe teren pentru obținerea de noi piese, organizarea și clasificarea cărților aflate în biblioteca muzeului etc. La 30 aprilie 1952 a fost inaugurată expoziția Muzeului Regional al Dobrogei, organizată în clădirea din fața cazinoului, actualul sediu al *acvarium*-ului constănțean.

Între 1956-1975 este încadrat ca cercetător la Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan" din București, Secția numismatică și Secția de antichități greco-romane și bizantine și arheologie, unde și-a dovedit competența în arii tematice precum numismatică, sigilografie, arheologie clasică, topografie urbană romano-bizantină. Din cauza opresiunii sistemului comunist a efectuat doi ani de detenție politică. Deși i s-a cerut, a refuzat să devină membru de partid. Toate acestea l-au obligat să semneze orice contribuție științifică sub pseudonim, folosind numai prenumele întreg și inițiala numelui: H. Nubar. Astfel apar semnate cele mai importante studii ale sale incluse în larga bibliografie histriană.

În perioada în care a lucrat la Institutul de arheologie a participat la cercetările arheologice desfășurate anual la Histria, fiind membru al echipei de cercetare, preocupat în primul rând de bogăția numismatică a cetății. A practicat sondaje arheologice în afara incintei romano-bizantine, urmărind elemente de topografie antică în spațiul dintre aceasta și cea romană timpurie, dar și elemente de topografie târzie în spațiul din interiorul incintei romano-bizantine.

Sub greutatea sistemului politic în care trăia și-a îndreptat privirile spre vestul Europei, către Anglia, unde a ajuns în 1978 ca refugiat politic și unde, la 51 de ani, a avut puterea de a lua viața de la capăt, întemeiând o familie și consolidându-și o carieră apreciată de toți cei cu care a lucrat.

Între 1979-1999 a activat ca numismat la Institutul Barber, unde a ajuns prin mijlocirea prof. Anthony Bryer, director al Centrului de studii de bizantinistică, perioadă otomană și greacă modernă, din cadrul Universității Birmingham, pe care l-a cunoscut la British Museum. Din această funcție s-a ocupat, până la pensionare, de colecția de monede romane, bizantine și medievale, oferind îndrumare și tinerilor studenți sau cercetători interesați de acest domeniu. După pensionare, a continuat colaborarea cu instituția, îndrumând-o pe tânăra succesoare a sa în acomodarea, preluarea atribuțiilor și îndreplinirea lor conform rigorilor cerute de funcția pe care el o ocupase timp de 20 de ani. A continuat să participe, cu interes și implicare, la evenimentele organizate de Institutul de cercetare.

În toată această perioadă nu a întrerupt legătura cu România, continuând să colaboreze cu colegii rămași în țară. În 1979 a avut posibilitatea de a oferi lumii științifice internaționale un important volum, la care lucrase încă dinainte de a pleca din țară *Corpus Cultus Equitis Thracii IV. Moesia (Romanian Section) and Dacia*, publicat la Leiden sub patronajul casei editoriale Brill, în introducerea căruia a

ținut să mulțumească cercetătorilor români care i-au facilitat accesul la informație și care l-au susținut în demersul său. De asemenea, în 1980, apărea în *British Archaeological Reports*, sub traducerea sa, volumul lui Andrei Aricescu, *The Army in Roman Dobroudja*. Tot în același an, a tradus în limba engleză teza de doctorat a lui Dan Gh. Theodor, pentru a fi publicată în seria BAR – International Series (81), Oxford, sub titlul *The Eastern Carpathian area of Romania in the V-XI Centuries*. Scrisoarea sa din 24 mai 1979 către muzeografuli constănțeni (citată în Z. Covacef, N. Mihail, A. Pop, A. Rădulescu, *Le musée d'histoire nationale et archéologique de Constantza*, Pontica 12 (1979), p. 9-54), a constituit un valoros document pentru înregistrarea istorică a funcționării muzeului la sfârșitul anilor '40 și începutul anilor '50 ai secolului XX.

A fost de asemenea membru la Royal Numismatic Society, UK și Institute of Classics.

A publicat volume sau cataloage, ca singur autor sau în colaborare și peste șaisprezece studii și articole, dintre care amintim:

Volume, cataloage

- *Histria III. Descoperirile monetare 1914-1970*, București, 1973. (în colaborare cu C. Preda)
- *Corpus Cultus Equitis Thracii IV: Moesia (Romanian Section) and Dacia*, Leiden, 1979.
- *Coinage of the Twelve Caesars*, University of Birmingham, 1993 (în colaborare cu John Taylor).

Studii și articole

- *Aspetti della circolazione monetaria di Histria nell'epoca romana*, Dacia NS 7 (1963), p. 241-256.
- *Incinta romano-bizantină de la Histria în lumina ultimelor cercetări*, RMM-MIA 49 (1980), 1, p. 19-31. (în colaborare cu arh. Anișoara Sion).
- *Contribuții la topografia cetății Histria în epoca romano-bizantină. Considerații generale asupra necropolei din sectorul basilicii "extra muros"*, SCIVA 22 (1971), 2, p. 199-215.
- *Ein gotisch alanisches Grab in Histria*, Dacia NS 15 (1971), p. 335-347.
- *Monede bizantine descoperite în satul Istria (reg. Dobrogea)*, SCIV 17 (1966), 3, p. 605-607.
- *Monede bizantine de la începutul secolului al VII-lea și sfârșitul cetății Histria*, SCN 3 (1960), p. 183-195.
- *Un sigiliu bizantin descoperit la Histria*, SCIVA 15 (1964), 1, p. 81-84.

Rapoarte de cercetare arheologică

- *Șantierul Histria*, SCIV 3 (1952), p. 231-280 (în colaborare).
- *Șantierul arheologic Histria*, Materiale 9 (1970), p.177-233 (în colaborare).
- *Săpăturile de la Oinac (1966) (orașul Giurgiu)*, SCIVA 18 (1967), 2, p. 307-312.

Irina NASTASI*

* Irina Nastasi: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța; e-mail: irina.nastasi@gmail.com.